

IHMISET OVAT YHDENVERTAISIA LAIN EDESSÄ (PL 6 §) - VAI OVATKO?

Syyskuussa 2016 tehdyillä turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa rajoittavilla, erityisesti valitusaikeisiin ja oikeusapuun kohdistuvilla säädösmuutoksilla asetettiin turvapaikanhakijat eriarvoiseen asemaan kaikkiin muihin Suomessa oleviin ihmisiin verrattuna.

Näin siitä huolimatta, että turvapaikanhakijoiden kohdalla oikeusturvan tarve ja oikeusturvariski on korostunut. Turvapaikkamenettelyssä on aina kyse ehdottomista palautuskielloista millä tarkoitetaan sitä, että ihminen on vaarassa joutua vainon, kidutuksen, kuolemanrangaistuksen tai epäinhimillisen kohtelun kohteeksi. Turvapaikanhakijat ovat vieraassa oikeuskulttuurissa ja moni hakija on erityisen haavoittuvassa asemassa, mikä vaikuttaa heidän kykyynsä kertoa turvapaikkaperusteistaan ja korostaa oikeusavun merkitystä asian selvittämisessä.

Valitusaika:

Valitusaika on määräaika, jossa valitus on toimitettava tuomioistuimelle. Se asettaa määräajan sille, että jokaisen oikeus saada asiassa tehty viranomaisen päätös tuomioistuimen käsiteltäväksi eli oikeus hakea päätökseen muutosta toteutuu.

Määräajan ylittyessä tuomioistuin ei käsittele sille tehtyä valitusta.

1. Valitus viranomaisen päätöksestä hallinto-oikeuteen
 - Määräaika turvapaikanhakijalle valittaa maahanmuuttoviraston kansainvälistä suojelua koskevasta päätöksestä hallinto-oikeuteen on 21 päivää.
 - Määräaika valittaa missä tahansa muissa asioissa viranomaisen päätöksestä tuomioistuimeen on 30 päivää.
2. Valitus hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen
 - Määräaika turvapaikanhakijalle valittaa hallinto-oikeuden kansainvälistä suojelua koskevasta päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen on 14 päivää.
 - Määräaika valittaa missä tahansa muissa asioissa tuomioistuimen päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen on 30 päivää.

Yhteenveto

Valitusaika turvapaikka-asiassa on ollut ennen syyskuuta 2016 yhdenvertainen kaikissa muissa asioissa asetetun valitusmääräajan kanssa.

Lainsäädäntömuutoksen seurauksena turvapaikanhakijat ovat eriarvoisessa asemassa lyhyemmän valitusaikansa vuoksi.

Valitusajan lyhentämisellä 1-2 viikolla normaalista valitusajasta ei saavuteta mitään hyötyjä, vaan vaarannetaan oikeus hakea muutosta asiassa, jossa on kyse turvapaikanhakijan oikeudesta elämään ja ehdottomista palautuskielloista.

Lyhennetyt valitusajat vaikeuttavat avustajan löytämistä tai vaihtamista sekä ovat johtaneet siihen, että kiireessä tehtyjä nk. blanko-valituksia joudutaan myöhemmin täydentämään, mikä lisää turhia työvaiheita sekä avustajille että tuomioistuimille.

Oikeusapu:

Oikeusapua annetaan valtion varoin henkilölle, joka tarvitsee asiantuntevaa apua oikeudellisessa asiassa ja joka taloudellisen asemansa vuoksi ei kykene itse suorittamaan sen hoitamisen vaatimia menoja.

Oikeusavun saaminen määritellään jokaisen tulojen ja menojen perusteella samalla tavalla. Myöskään turvapaikanhakija ei siis saa oikeusapua valtiolta, mikäli hänellä on tuloja tai varallisuutta.

1. Oikeusapu muissa kuin kansainvälistä suojelu koskevissa asioissa

- Palkkio avustajalle maksetaan tehtävään käytetyn ajan perusteella ja tuntipalkkio on 110 euroa.
- Palkkiota maksetaan myös matkustamisesta oikeudenkäyntiin sekä ajanhukasta, joka johtuu muusta avustamisen kannalta välttämättömästä matkustamisesta tai odottamisesta.
- Tuomioistuimen päätöksen tiedoksiantamisesta päämiehelle ja päätöksen läpikäynnistä päämiehen kanssa palkkio maksetaan yhteensä yhdeltä tunnilta, ellei ole erityisiä syitä maksaa palkkiota pidemmältä ajalta.
- Avustajalle voidaan hänen vaatimuksestaan maksaa tehtävään käytetyn ajan perusteella maksettavan palkkion sijasta vähimmäispalkkio.
 - Vähimmäispalkkio kattaa kaikki asiassa suoritettavat toimenpiteet.
 - Vähimmäispalkkio ei kuitenkaan sisällä korvausta matka-ajasta.

2. Oikeusapu kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa

- Avustajalle maksetaan kansainvälistä suojelua koskevassa asiassa tehtyjen toimenpiteiden vaatiman ajan perusteella maksettavan palkkion sijasta asiakohtainen palkkio. On kyse ns. enimmäispalkkiosta, jota voidaan alentaa mutta ei korottaa.
- Jos avustaja vaihtuu kesken prosessin, asiakohtainen palkkio voidaan jakaa asiaa hoitaneiden avustajien kesken.
- Asiakohtainen palkkio kattaa kaikki asiassa suoritettavat toimenpiteet.
 - Palkkiota ei siis makseta erikseen matkustamisesta maahanmuuttoviraston puhutteluun tai hallinto-oikeuden suulliseen käsittelyyn.
 - Palkkiota **ei myöskään** makseta erikseen tuomioistuimen päätöksen tiedoksiantamisesta päämiehelle ja päätöksen läpikäynnistä päämiehen kanssa.

- Pakolaisneuvonnan avustajille vahvistettut palkkiot* suhteessa tehtyihin työtunteihin olivat keskimäärin 75,19 €/tunti korkeimmassa hallinto-oikeudessa avustettaessa.
- Avustettaessa uusintahakemuksissa, joita on jouduttu tekemään turvapaikkamenettelyn ja oikeusavun puutteista johtuen ennätysmäärä oli Pakolaisneuvonnan avustajille vahvistettujen palkkioiden keskimääräinen tuntikorvaus hallintovaiheessa 57,14 € ja valitusvaiheessa 54,05 €.
- Matalin määritelty asiakohtainen palkkio 200 € vahvistetaan haettaessa valituslupaa ja käännytyksen täytäntönpäytäntökieltoa korkeimmasta hallinto-oikeudesta uusintahakemuksissa ja ns. Dublin-tapauksissa. 200 € verrattuna normaaliin oikeusavun palkkioon 110 €, vastaa siis alle kahden tunnin työtä, johon käytännössä sisältyy vähintään päämieheni tapaaminen, valituslupahakemuksen laatiminen ja päätöksen tiedoksiantaminen päämiehelle.

3. Palkkion korottaminen ja alentaminen

- Avustajan palkkiota korotetaan kaikissa muissa kuin kansainvälistä suojelua koskeissa asioissa, jos joku seuraavista täyttyy:
 - 1) tehtävä joudutaan avustajasta riippumattomista syistä suorittamaan vieraalla kielellä, poikkeuksellisissa olosuhteissa tai erityisen kiireellisenä;
 - 2) tehtävä on poikkeuksellisen vaikea ja sen hoitaminen edellyttää erityistä asiantuntemusta, kokemusta ja ammattitaitoa; tai
 - 3) avustajalla on tavallista tuntuvasti suurempi vastuu sen vuoksi, että kysymyksessä on huomattava taloudellinen etuus tai asialla muutoin on erityinen merkitys päämiehelle.
- Turvapaikka-asiassa palkkiota ei voi koskaan korottaa, vaikka tosiasiallisesti usein jopa kaikki edellä mainitut 3 kohtaa täyttyvät.
- Turvapaikka-asiassa palkkiota on kuitenkin mahdollista alentaa.

Yhteenveto

Turvapaikanhakijoiden oikeusapu on ollut ennen syyskuuta 2016 yhdenvertainen kaikille muille annettavan oikeusavun kanssa.

Lainsäädäntömuutoksen seurauksena turvapaikanhakijat ovat epäyhdenvertaisessa asemassa ja heidän oikeusturvansa vaarantuu sen vuoksi, että heitä avustaville asiamiehille myönnettävä asiakohtainen palkkio ei käytännössä kata useimmiten avustajan tehtävän edellyttämää aikaa, mikäli avustaminen hoidetaan asiantuntevasti sekä luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan lain mukaisia velvoitteita noudattaen.

Turvapaikanhakijoiden avustajien matka-aika ja päätöksen tiedoksianto on sisällytetty asiakohtaiseen palkkioon, kun ne puolestaan ovat kaikissa muissa asiaryhmissä avustettaessa erikseen tuntiperusteisesti korvattavia.

Asiakohtainen palkkio muissa asiaryhmissä on aina vähimmäispalkkio, jota voidaan korottaa tai se voidaan korvata tuntiperusteisena. Turvapaikanhakijoiden avustajien palkkio on enimmäispalkkio, jota ei voida korottaa, mutta sitä voidaan alentaa.

Pakolaisneuvonta ry:n tilanne vuonna 2018

Pakolaisneuvonta ry on perustettu vuonna 1988 ja sen juristit ovat toimineet pääasiallisesti turvapaikanhakijoiden avustajina tänä vuonna 30 vuoden ajan.

Jokainen Pakolaisneuvonnan juristi on erikoistunut turvapaikka-asioihin ja yhdistys on aina toiminut voittoa tavoittelematta.

Oikeusapuun ja avustamiseen kohdistuneiden muidenkin syyskuun 2016 lainsäädäntömuutosten vuoksi Pakolaisneuvonta ry joutui sulkemaan Oulussa 16 vuoden ajan toimineen toimistonsa kesällä 2017 sekä tuotannollis-taloudellisista syistä irtisanoimaan henkilöstöään. Henkilöstömäärä on tippunut vuoden 2017 alun 24 työntekijästä tämän hetkiseen 12 työntekijään.

Pakolaisneuvonta ry teki pakottavista henkilöstön supistamisista huolimatta vuonna 2017 tappiota 110 000 euroa. Myös vuoden 2018 talousarvio on yli 100 000 euroa tappiollinen.

110 000 euroa vuodessa tarkoittaa käytännössä kahden lakimiehen vuosipalkkaa eli kaksi Pakolaisneuvonnan juristia on käytännössä tehnyt työtä koko vuoden ajan ilman, että tehdystä työstä on maksettu palkkiota Pakolaisneuvonta ry:lle.

Ei tarvitse olla juristi ymmärtääkseen, että toimintamme ei tule jatkumaan näillä edellytyksillä.

Samaan aikaan turvapaikanhakijoiden tarve asiantuntevalle oikeusavulle on suurempi kuin koskaan.

#Sokeaoikeus-kampanjalla haluamme turvata edellytyksemme avustaa turvapaikanhakijoita tilanteessa, jossa se työstä maksettujen palkkioiden vuoksi olisi taloudellisesti muuten mahdotonta.

Lähtökohtaisesti kenenkään oikeusturvan ei oikeusvaltiossa pidä kuitenkaan riippua lahjoituksista tai hyväntekeväisyydestä. Julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen (PL 22 §) ja huolehtia, että jokaisen oikeusturva toteutuu.

Lainsäädännön korjaaminen mahdollistaisi Pakolaisneuvonnan ja muiden yksityisten pitkään alalla toimineiden avustajien toiminnan jatkumisen ja näin ollen asiantuntijuuden säilymisen turvapaikka-asioissa, joissa kyse on ihmisten hengestä ja terveydestä.

Suomen perustuslaki

6 §: Yhdenvertaisuus

"Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä."

Edellä esiintuodut säädösmuutokset osoittavat konkreettisesti sen, että turvapaikanhakijat eivät ole yhdenvertaisessa asemassa lain edessä.

22 §: Perusoikeuksien turvaaminen

"Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen."

Julkinen valta ei ole turvannut yhdenvertaisuutta lain edessä, vaan se on säädösmuutoksilla nimenomaan heikentänyt sitä.

9 §: Liikkumisvapaus

"Ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä tämän vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu."

Koko turvapaikkaprosessin ydin on nimenomaan ehdoton palautuskielto, johon Suomi on sitoutunut perustuslain lisäksi myös mm. kansainvälisissä sopimuksissa.

Oikeusturvanheikennykset ja turvapaikanhakijoiden perustuslain vastainen asettaminen epäyhdenvertaiseen asemaan johtaa siihen, että turvapaikanhakijoita palautetaan tilanteeseen, jossa heitä voi uhata kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.